
ПРОГЛААС

Издание на Филологическия факултет
при Великотърновския университет “Св. св. Кирил и Методий”

кн. 1, 2014 (год. XXIII), ISSN 2367-8585

ЗА ЕМПИРИЧНОТО ПРОУЧВАНЕ НА ПРЕВОДАЧЕСКАТА ДЕЙНОСТ

Gisella M. Vorderobermeier: Translatorische Praktiken aus soziologischer Sicht. Kontextabhängigkeit des übersetzerischen Habitus? Opladen – Berlin – Toronto: Budrich UniPress, 2013. 437 S. ISBN: 978-3-86388-023-1.

Специализираното научно издателство Будрих-Унипрес, което работи най-вече в областта на социалните, педагогическите и хуманитарните науки и е считано за издателството на докторатите, публикува наскоро книгата на Гизела Фордербермайер „Транслатоложки практики от социологическа гледна точка. Зависимост на преводаческия хабитус от контекста?“ (Прев. е мой – Л.Р.). Авторката е преподавател в Института за теоретично и приложно преводазнание (Institut für theoretische und angewandte Translationswissenschaft) в Карл Франценс университет в Грац (Австрия), а въпросната монография е всъщност дисертационният ѝ труд, изготвен под менторството на известния специалист по теория на превода – проф. Ерих Прунк.

Теоретичната отправна точка на изследването е концепцията на френския социолог Пиер Бурдийо (1930–2002) за хабитуса като основна категория на идентичността. На базата на обхванат емпиричен материал с репрезентативен характер (анкета и интервюта с литературни преводачи в немскоезиковото пространство) авторката очертава основни принципи на преводаческите практики от социологическа гледна точка. Книгата е съставена от увод, изложение в пет глави и заключение, а приложението съдържа формуляра за анкетата, концептуалната рамка за интервюто, списък на 58-те изображения и 19-те таблици, изчерпателна библиография от 310 заглавия и именен показалец.

В първата част авторката прави общ преглед на историята, състоянието и перспективите на един от най-младите и бързо развиващи се дялове на преводазнанието – преводната социология (translation sociology), като коментира онези аспекти от „много комплексната хабитус-концепция“ (с. 35), на които се основават емпиричните изследвания в следващите две глави.

Във втората част от монографията авторката разглежда термина „хабитус“ конкретно в светлината на философията на Пиер Бурдийо: разликите между „първичен“ и „специфичен“ хабитус (с. 45–47); „Езикът и естетическото възприятие като централни градивни елементи на хабитуса“ (с. 47–49); „времето измерение“ в „Праксеологията“ на Бурдийо (с. 50–51). Определени критични моменти от хабитус-концепцията на френския социолог също намират място в това изложение.

Третата глава е най-обхватна. В нея са представени в обобщен вид и анализирани резултатите от проведената анкета с литератори от Германия, Австрия и Швейцария, които превеждат от различни езици на немски език (с. 65–320). Респондентите са общо 1074. Анкетният формуляр (с. 393–406) включва 74 въпроса, 24 от които са затворени, 35 – отворени и 15 – полуотворени. При съставянето на формуляра са съблюдавани основните правила за подобни изследвания. Той включва въведение, посочва комуникационните канали за разпространение на анкетата, както и времевата продължителност на проучването. Въпросите са ясно и недвусмислено формулирани и подредени в логическа последователност. Изследването е проведено с цел изработване на „професионалните профили“ на преводачите, съставени на базата на три важни аспекта: съотношение между литературен и нелитературен превод, тесни специализации и жанрове, езикови комбинации и посоки. Представени са и условията за работа: контекстите на преводаческата дейност, субективните (емоционални) състояния на анкетираните, социалните влияния върху личността на преводача, както и условията за достъпа им до „литературното поле“. Съпоставката между професионалните биографии и дейността на анкетираните литературни преводачи придава конкретност и убедителност на изследването.

За съпътстващ метод на емпиричното проучване Г. Фордеро-бермайер избира полуструктурираното интервю (Interviewleitfaden).

Четвъртата глава от монографията представя критичен коментар на съществуващите методи на интервюиране и разяснения на критериите за подбор на събеседниците, описание на протичането и оценка на интервютата (три на брой) по отделни тематични единици. Авторката посочва, че проведените интервюта не могат да бъде считани за репрезентативни „поради редица причини“, една от които е „ограниченият брой интервюирани“ (с. 370). Друга, още по-съществена причина е, че събеседниците превеждат от езици, които са „полу-периферни“ с оглед на „относителната йерархия, на езиците на световния литературен пазар“, а това без съмнение оказва влияние върху „работните условия“, в които живеят и в чието създаване участват и самите те (с. 371). Въпреки самокритичните бележки обаче читателят без колебание оценява високо събрания емпиричен материал, както и неговия анализ като важен принос към очертаването на хабитуса на съвременния литературен преводач. От конкретните емпирични проучвания в петата глава се извежда една „разширена и диференцирана концепция за преводаческия хабитус“ (с. 373), на която почиват изложените в края на конкретните разработки интердисциплинарни асоциации.

Приносите на настоящата монография са свързани с концептуалната рамка и емпиричната част на изследването. Утвърдената теоретична постановка на Бурдийо, на която се базира експерименталното проучване, би могла да бъде приложена и доразвита в бъдещи транслатоложки изследвания. Включените в приложението анкетен формуляр и концептуална рамка на интервютата, базирани на отделни аспекти от хабитус-концепцията, могат да бъдат използвани или директно, или като основа на проучвания, очертаващи професионалните профили на литературните преводачи, превеждащи даден(и) автор(и), както и на преводачите на научно-техническа, икономическа и/или друга специализирана литература. Не на последно място трябва да отбележим и четивността на настоящата монография, подпомогната от стройната структура на изложението и значителния брой изображения и таблици. Приятният в полиграфическо отношение продукт оставя у читателя удовлетворение, че авторката, редакторите и издателите добре са си свършили работата.

Лилия Радославова